

EUR-Alert! 2011 - III

Themanummer "De Europese prejudiciële procedure"

EUR-Alert! newsletter

Themanummer "De Europese prejudiciële procedure"

Inhoud

- I. Thema: De Europese prejudiciële procedure
- II. Recente wetgeving inzake Europees privaatrecht
- III. Recente rechtspraak inzake Europees privaatrecht
 - A. Conclusie A.G. Mengozzi van 6 september 2011 – C-412/10 (Homawoo) – temporeel toepassingsgebied van de Rome II-verordening
 - B. H.v.J. 16 juni 2011 – C-65/09 en C-87/09 (Weber en Putz) – consumentenkoop – art. 3 Richtlijn 1999/44 – kostprijs van de vervanging van een door de consument geïnstalleerd gebrekkig goed en van de installatie van het vervangingsgoed
 - C. H.v.J. 13 oktober 2011 – C-139/10 (Prism Investments) – gronden tot weigering van een exequatur – art. 45 Brussel I-verordening
 - D. H.v.J. 18 oktober 2011 – C-406/09 (Realchemie Nederland) – begrip "burgerlijke en handelszaak" (art. 1 Brussel I-verordening) – beslissing tot het opleggen van een geldboete – gerechtskosten verbonden aan een exequaturprocedure – toepassing richtlijn 2004/48/EG betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten
- IV. Varia: Vragenlijst over de Europese Executoriale Titel
- V. Links met informatie over Europees privaatrecht

I. De Europese prejudiciële procedure: het Hof van Justitie biedt een helpende hand bij de toepassing van het Unierecht

Elke Belgische rechter is tevens Europese rechter en moet, soms zelfs ambtshalve, het Europese recht toepassen, daarbij nationale rechtsregels EU-conform interpreteren en strijdige nationale bepalingen buiten toepassing laten. Rechters die twijfelen over de geldigheid of de draagwijdte van de Europese rechtsregels kunnen hierover in dialoog treden met het Hof van Justitie door het stellen van een prejudiciële vraag (art. 267 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:115:0047:0199:NL:PDF>)).

A. Welke Europese rechtsregels komen in aanmerking?

A.1. Alle regels van Unierecht (bepalingen van de basisverdragen (VEU en VWEU), verordeningen, richtlijnen, door de Unie afgesloten verdragen, ...) met uitzondering van de regels over het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Geen prejudiciële vragen kunnen worden gesteld over bijv. een EU-besluit tot het bevriezen van tegoeden van mensen, verdacht van betrok-

kenheid bij terroristische activiteiten. Wel kan het Hof worden ondervraagd over de draagwijdte van alle regels inzake justitiële samenwerking in burgerlijke en handelszaken waartoe o.m. de Europese IPR-verordeningen behoren.

A.2. Algemene rechtsbeginselen en grondrechten (zoals de bepalingen opgenomen in het EVRM) op voorwaarde dat het geschil een aanknoping heeft met het Unierecht en er vragen rijzen over de verenigbaarheid van een toepasselijke EU-bepaling met deze grondrechten.

B. Wanneer verwijzen?

B.1. Elke rechter kan het Hof een prejudiciële vraag stellen over de uitlegging van een regel van Unierecht: hij kan dit doen zelfs indien geen van de partijen hierom verzoekt, maar is hiertoe niet verplicht indien hij zelf van oordeel dat de uitlegging van de Europese regel duidelijk is. Enkel wanneer de (lagere) rechter twijfelt aan de geldigheid van een EU-handeling, is de prejudiciële verwijzing verplicht.

Voor de hoogste rechtscolleges bestaat er steeds een verplichte vraagstelling. Deze plicht vervalt enkel wanneer deze rechtscolleges vaststellen dat de EU-bepaling al door het Hof van Justitie is uitgelegd ("acte éclairé") of wanneer de juiste uitlegging van het Unierecht evident is ("acte clair"). De lagere rechter is evenwel niet gebonden door de interpretatie die een hoger rechtscollege aan een EU-bepaling heeft gegeven, en kan – indien hij van oordeel is dat de uitlegging niet evident is – de uitleggingsvraag nog steeds voorleggen aan het Hof van Justitie.

Het is wenselijk dat de rechter, alvorens een prejudiciële vraag te stellen, de website van het Hof van Justitie consulteert ([RECHTSPRAAK](#) – zoeken in het zoekformulier op "materie"/zie ook de zoektips in de maandelijkse EUR-Alert!) en nagaat of het Hof deze (of een gelijkaardige) vraag niet reeds heeft beantwoord, dan wel of de vraag niet hangende is.

B.2. Vereist is dat de rechter de prejudiciële beslissing noodzakelijk acht voor de beslechting van het geschil. Deze noodzaak dient in de verwijzingsbeslissing (zie verder nr. C.1) te worden gemotiveerd. Het Hof van Justitie interpreteert deze vereiste evenwel vrij ruim, en zal slechts weigeren uitspraak te doen indien a) de gevraagde uitlegging geen verband houdt met een reëel geschil of met het voorwerp van het hoofdgeding, b) de vraag van hypothetische aard is, of c) het Hof niet beschikt over de gegevens, feitelijk en rechtens, die noodzakelijk zijn om een nuttig antwoord te geven op de gestelde vraag.

B.3. Een prejudiciële vraag kan worden gesteld in elke stand van het geding. Gelet op de hierboven uiteengezette ontvankelijkheidsvereisten, kan dit het beste gebeuren wanneer de procedure zo ver gevorderd is dat de nationale rechter het feitelijk en rechtskader van het probleem kan afbakenen, zodat het Hof over alle gegevens beschikt om na te gaan of het Unierecht inderdaad van toepassing is. Ook kan het nuttig zijn eerst de partijen te horen over de inhoud van de te stellen prejudiciële vragen.

Door het stellen van een prejudiciële vraag wordt de nationale procedure geschorst tot na het uitleggingsarrest van het Hof van Justitie. Het Unierecht verbiedt niet dat hoger beroep wordt ingesteld tegen een prejudiciële verwijzingsbeslissing. Heeft de eerste rechter in zijn verwijzingsvonnis evenwel enkel een prejudiciële vraag gesteld zonder daarbij uitspraak te doen over een geschil van feitelijke of juridische aard, dan wordt deze beslissing als een beslissing van inwendige aard in de zin van art. 1046 Ger.W. gekwalificeerd, die niet vatbaar is voor hoger beroep (Cass. 30 maart 2011, te vinden op <http://jure.juridat.just.fgov.be/?lang=nl>).

C. Hoe verwijzen?

C.1. Een verwijzingsbeslissing – die doorgaans de vorm van een vonnis of arrest aanneemt – moet alle juridische en feitelijke informatie bevatten om het Hof van Justitie in staat te stellen een uitlegging van het Unierecht te geven, die nuttig en relevant is voor het concrete geschil.

Om de nationale rechter te helpen bij het opstellen en indienen van een prejudiciële verzoek heeft het Hof op zijn website een informatienota geplaatst met nuttige “wenken” (zie [CURIA - Procedure - Hof van Justitie van de Europese Unie](#)). Zo moet een verwijzingsbeslissing in eenvoudige en beknopte bewoordingen 1) het voorwerp van het geschil en het feitelijke kader (waar nodig geanonimiseerd) te schetsen, 2) de inhoud en vindplaats weer te geven van de eventuele toepasselijke nationale bepalingen, met inbegrip van de rechtspraak, 3) zo nauwkeurig mogelijk de relevante bepalingen van het Unierecht te vermelden, met de redenen waarom wordt getwijfeld aan de uitlegging of geldigheid van deze bepalingen. Eventueel kan de verwijzingsrechter de standpunten van de partijen samenvatten, en aangeven hoe de prejudiciële vragen naar zijn oordeel moeten worden beantwoord. De prejudiciële vragen zelf moeten worden samengebracht in een afzonderlijk deel aan het begin of het einde van de verwijzingsbeslissing.

C.2. Het Hof van Justitie kan zich enkel uitspreken over de betekenis of de geldigheid van de EU-bepalingen, niet van nationale bepalingen. Evenmin kan het Hof het – aldus geïnterpreteerde – Unierecht op de feiten in het hoofdgischil toepassen. Het blijft aan de nationale rechter om de gevolgen uit de arresten van het Hof van Justitie te trekken en, desgevallend, het nationale recht buiten toepassing te laten. Wordt de rechter, naar aanleiding van de concrete toepassing, geconfronteerd met nieuwe problemen, kan hij steeds een nieuwe vraag aan het Hof van Justitie richten.

D. De procedure voor het Hof van Justitie

D.1. De rechter moet zijn verwijzingsbeslissing met een kopie van het dossier hetzij per aangezekende post verzenden naar het Hof van Justitie (Griffie van het Hof van Justitie, L-2925 Luxemburg) hetzij dit met behulp van de applicatie e-Curia betekenen (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:289:0007:0008:NL:PDF>).

De verwijzingsuitspraak wordt vertaald in alle officiële talen van de EU (vandaar de noodzaak om beknopt te zijn!), en toegezonden aan de procespartijen, de lidstaten en de Europese Commissie. Al deze partijen hebben de gelegenheid schriftelijke opmerkingen in te dienen, gevolgd door een

mondelijke behandeling. Na de zitting volgt de conclusie van de Advocaat-Generaal, en enkele weken of maanden later het arrest van het Hof van Justitie (de procedure kan worden gevonden op http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2011-07/rp_cjue_nl.pdf). In 2010 bedroeg de gemiddelde procesduur voor een "gewone" prejudiciële verwijzing 16 maanden.

D.2. In uitzonderlijke gevallen kan de president, op verzoek van de verwijzende rechter die bijzondere spoedeisende elementen aanhaalt, beslissen om een prejudiciële verwijzing te behandelen volgens de versnelde procedure (art. 104*bis* Reglement). Dit houdt in dat onmiddellijk de datum van de zitting wordt bepaald en de termijn waarbinnen de partijen zelf en de andere belanghebbende partijen schriftelijke opmerkingen kunnen indienen. Ook bepaalt art. 267, 4^e al VWEU dat het Hof zo snel als mogelijk uitspraak doet over een prejudiciële vraag in een zaak met betrekking tot een gedetineerde persoon.

D.3. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om in aangelegenheden met betrekking tot de zogenaamde "ruimte van vrijheid, veiligheid en recht" – waartoe ook de IPR-verordeningen behoren – een prejudiciële spoedprocedure te openen (art. 104*ter* Reglement). Prejudiciële vragen met een zeer spoedeisend karakter kunnen het voorwerp uitmaken van deze procedure, die zowel – op gemotiveerde wijze – door de verwijzende rechter kan worden gevraagd als ambtshalve door het Hof van Justitie worden bevolen. Hierbij kan bijv. worden gedacht aan vragen met betrekking tot de bevoegdheid van de rechter om, met toepassing van de Brussel II*bis*-verordening, gezagsmaatregelen over minderjarige kinderen te bevelen.

De omstandigheden die rechtens en feitelijk de spoedeisendheid aantonen, en met name de risico's bij behandeling volgens de "gewone" procedure, moeten worden uiteengezet in de (bij voorkeur erg beknopte) verwijzingsbeslissing. Ook moet in het verzoek duidelijk worden aangegeven dat er beroep wordt gedaan op deze procedure van art. 104*ter*, zodat de griffie van het Hof onmiddellijk weet dat het dossier een bijzondere behandeling vereist. Bij een prejudiciële spoedprocedure kan de schriftelijke procedure achterwege worden gelaten en kan de daartoe aangestelde kamer binnen een periode van één tot zes maanden uitspraak doen. Deze procedure wil dan ook de (bij veel rechters bestaande) vrees wegnemen dat het stellen van een prejudiciële vraag de beoordeling ten gronde van het geschil op een onverantwoorde wijze zal vertragen.

II. Wetgeving inzake Europees privaatrecht

A. Wetgevende initiatieven

- Op 25 juli 2011 heeft de Europese Commissie een voorstel van verordening "tot vaststelling van een **Europees bevel tot conservatoir beslag op bankrekeningen** om de grensoverschrijdende inning van schuldvorderingen in burgerlijke en handelszaken te vergemakkelijken" gepubliceerd (COM (2011) 445 final, zie [PreLex - zoekresultaat](#)). Deze voorgestelde verordening stelt een nieuwe en zelfstandige Europese procedure voor het bewarend beslag op bankrekeningen in, waardoor een schuldeiser kan vermijden dat het geld van de schuldenaar op een bankrekening in de Europese Unie wordt overgemaakt of

afgehaald. Deze procedure zou gelden als een alternatief voor de bestaande nationale procedures.

- Op 11 oktober 2011 heeft de Europese Commissie een voorstel van verordening betreffende een facultatief "**Gemeenschappelijk Europees Kooprecht**" gepubliceerd (COM (2011)635 definitief, voorlopig enkel in de Engelse en Franse versie, zie <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0635:FIN:EN:PDF>). Dit voorstel bevat eenvormige Europese regels voor grensoverschrijdende koopcontracten die zullen gelden naast de eenvormige verwijzingsregels van de Rome I-verordening.

III. Rechtspraak inzake Europees privaatrecht

- A. Conclusie A.G. Mengozzi van 6 september 2011 – C-412/10 (Homawoo) – temporeel toepassingsgebied van de Rome II-verordening (vindplaats [RECENTE RECHTSPRAAK - Resultaten](#))

In een vorige nieuwsbrief werd melding gemaakt van de discussie over het **temporeel toepassingsgebied** van de **Rome II-verordening**, die eenvormige verwijzingsregels voorziet voor niet-contractuele verbintenissen. Zo bepaalt art. 31 dat de Rome II-Verordening van toepassing is op gebeurtenissen na de inwerkingtreding (zijnde 31 juli 2007), terwijl art. 32 voorziet dat de verordening "met ingang van 11 januari 2009" van toepassing is. De vraag rijst dan ook of de rechter, die na 11 januari 2009 wordt gevat, deze verwijzingsregels moet toepassen op schadegevallen die zich hebben voorgedaan tussen 31 juli 2007 en 11 januari 2009.

In zijn conclusie van 6 september 2011 is Advocaat-Generaal Mengozzi van oordeel dat, rekening houdend met de ontstaansgeschiedenis van de verordening, de bewoordingen van de bepalingen in kwestie, het opzet en het doel van de verordening, "verordening nr. 864/2007 slechts van toepassing is op schadeveroorzakende gebeurtenissen die op of na 11 januari 2009 hebben plaatsgevonden". Aangenomen kan worden dat het Hof van Justitie deze welonderbouwde stelling zal volgen.

- B. H.v.J. 16 juni 2011 – C-65/09 en C-87/09 (Weber en Putz) – consumentenkoop – art. 3 Richtlijn 1999/44 - kostprijs van de vervanging van een door de consument geïnstalleerd gebrekkig goed

Een groot aantal Belgische wetten heeft een Europeesrechtelijke oorsprong. Zo is de Wet Consumentenkoop uitgevaardigd in uitvoering van de **Europese richtlijn 1999/44** van 25 mei 1999. Vermits op de nationale rechter de verplichting rust om deze wet richtlijnconform te interpreteren, dient hij tevens oog te hebben voor de rechtspraak van het Hof van Justitie waarin begrippen uit de richtlijn verder worden toegelicht.

In dit dubbelarrest heeft het Hof van Justitie eindelijk duidelijkheid gebracht over de vraag in welke mate de verkoper van een gebrekkige geïncorporeerde zaak (*in casu* een tegelvloer respectievelijk een vaatwasmachine), gehouden is om naast de eigenlijke vervanging van deze zaak ook de kos-

ten te vergoeden van de de installatie van het vervangingsgoed. Volgens het Hof verplicht art. **3, 2^e en 3^e lid van de richtlijn** de verkoper van een niet-conform consumentengood om hetzij zelf dit goed te verwijderen en een vervangingsgoed te installeren, dan wel de kosten hiervan te vergoeden. Irrelevant is of de verkoper zich in de verkoopovereenkomst ertoe verbonden had om het aanvankelijk aangekochte goed te installeren.

De verkoper kan de vervanging niet weigeren op grond dat deze vervanging hem, gelet op de ernst van het gebrek aan overeenstemming en de waarde van het goed, onevenredig veel zou kosten. Wel kan in een dergelijk geval het recht van de consument op vergoeding van de kosten van de verwijdering en de herinstallatie in die mate worden beperkt dat de verkoper slechts een evenredig deel van deze kosten moet dragen. In dit geval moet consument evenwel de mogelijkheid worden geboden om in plaats van de vervanging, te kiezen voor een passende prijsvermindering of de ontbinding van de overeenkomst.

C. H.v.J. 13 oktober 2011 – C-139/10 (Prism Investments) – gronden tot weigering van een exequatur – art. 45 Brussel I-verordening (vindplaats: [RECENTE RECHTSPRAAK - Resultaten](#))

De Brussel I-verordening voorziet in hoofdstuk III een eigen, Europese procedure voor de erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen in burgerlijke en handelszaken, die in een eerste fase niet op tegenspraak verloopt. Hierbij verplicht art. 41 de exequaturrechter om de beslissing uitvoerbaar te verklaren zodra de in art. 53 vermelde stukken zijn neergelegd. Slechts na het instellen van een rechtsmiddel kan de schuldenaar een verweer ten gronde voeren.

In het arrest *Prism Investments* bevestigt het Hof van Justitie voor het eerst uitdrukkelijk dat de Brussel I-verordening op limitatieve wijze de redenen opsomt waarop de uitvoerbaarverklaring kan worden geweigerd of ingetrokken. Zo mag de exequaturrechter enkel controleren of de buitenlandse beslissing onder één van de weigeringsgronden, opgesomd in de arts. 34 en 35, valt. **Artikel 45 Brussel I-verordening** verbiedt hem bij zijn beoordeling ook andere elementen, zoals het *in casu* opgeworpen verweer dat de buitenlandse beslissing in het land van herkomst reeds was uitgevoerd, in aanmerking te nemen. De schuldenaar kan dit verweer enkel opwerpen bij de eigenlijke tenuitvoerlegging. In deze beslissing beklemtoont het Hof opnieuw dat de Europese exequaturprocedure gebaseerd is op een wederzijds vertrouwen in de rechtsordes van de lidstaten, en dat deze procedure doeltreffend en vooral snel moet zijn zonder grote betwistingen die de grond van de zaak raken.

D. H.v.J. 18 oktober 2011 – C-406/09 (Realchemie Nederland) – begrip “burgerlijke en handelszaak” (art. 1 Brussel I-verordening) – beslissing tot opleggen van een geldboete – gerechtskosten verbonden aan een exequaturprocedure – toepassing richtlijn 2004/48/EG betreffende de handhaving van intellectuele eigendomsrechten

Ook in het arrest *Realchemie* staat de Europese exequaturregeling centraal. Bij beschikking in kortgeding heeft het Landgericht Düsseldorf de Nederlandse firma Realchemie verboden om be-

paalde pesticiden – beschermd door een octrooi van Bayer - in Duitsland te verhandelen. Gelet op de overtreding van dit verbod, volgt een veroordeling tot het betalen van een geldboete aan de kas van het Landgericht. Beide beschikkingen verwijzen Realchemie in de proceskosten, die telkens in een afzonderlijke beschikking worden vastgesteld. Bayer verzoekt de Nederlandse rechter al deze beschikkingen uitvoerbaar te verklaren in Nederland.

De Nederlandse exequaturrechter betwijfelt of de beschikking tot het betalen van een geldboete wel als een “burgerlijke zaak” in de zin van **art. 1 Brussel I-verordening** kan worden gekwalificeerd, vermits deze boete (wegens overtreding van een rechterlijke verbod) aan de Duitse Staat toekomt en ook van overheidswege wordt geïnd. Het Hof van Justitie wijst er evenwel op dat de geldboete bestemd is om een beslissing in burgerlijke en handelszaken te doen nakomen, met name de veroordeling van Realchemie tot het respecteren van het recht van Bayer op de exclusieve exploitatie van de door haar beschermde uitvinding. Een dergelijke beschikking valt, volgens het Hof, wel degelijk onder de exequaturregeling van de Brussel I-verordening. Vermits de Duitse beschikkingen zijn geveld in het kader van een procedure tot handhaving van een intellectueel eigendomsrecht vallen de kosten, verbonden aan de Nederlandse procedure tot uitvoerbaarverklaring van deze beslissing, onder **art. 14 van Richtlijn 2004/48**. Dit heeft tot gevolg dat de Nederlandse rechter een ruimere proceskostenvergoeding kan toekennen aan Bayer.

IV. Varia: Vragenlijst over de toepassing van de Europese Executoriale Titel

Op 21 oktober 2011 is de EG-verordening tot invoering van een Europese Executoriale Titel zes jaar in werking (voor meer info over deze verordening: ctrl + klik [Europese Commissie - Justitiële Atlas - Europese Executoriale Titel - Informatie](#)). Om een duidelijk beeld te krijgen van de toepassing(sproblemen) van deze verordening in België, heeft het Belgische luik van het EJM-civiel bijgaande vragenlijst opgesteld (ctrl + klik op [Vragenlijst.doc](#)) met de vraag deze onder alle magistraten te verspreiden. De antwoorden en eventuele opmerkingen kunnen worden verzonden naar ilse.couwenberg@gmail.com (of naar het faxnummer 057/ 21 80 32), en zullen worden gebruikt voor het formuleren van een aantal aanbevelingen. Alvast dank aan iedereen voor zijn gewaardeerde medewerking!

V. Links met informatie over Europees (privaat)recht

<http://europa.eu>

<http://curia.eu>

http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_nl.htm

http://ec.europa.eu/civiljustice/index_nl.htm

[Europees e-justitieportaal](#)